

Utbildningsinspektion i förskoleklass och grundskola i Lena skola och Hols skola

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Antal barn/elever i respektive verksamhet

Hol skola

Skolform	Antal elever/barn
Förskola:	40
Förskoleklass:	12
Grundskola:	102
Skolbarnsomsorg:	51

Lena skola

Skolform	Antal elever/barn
Förskola:	17
Förskoleklass:	14
Grundskola:	119
Skolbarnsomsorg:	51

Hols skolas vision är: ”I kunskapens ek vi leker och lär. När tiden är mogen oss vingarna bär.”

Lenas skolas vision är: ”I en trygg och stimulerande miljö leker och lär vi för livet.”

Utbildningen vid skolorna omfattar förskola, förskoleklass, fritidshem samt grundskola upp till årskurs 6.

Skolornas elever och pedagogiska personal arbetar till viss del i arbetslag, vilket innebär att förskoleklass, fritidshem och årskurs 1 samverkar. En elev vid *Hols* skola som är mottagen i särskolan är integrerad i årskurs 4.

Hols skola är belägen utefter europaväg 20 och har närhet till viss bebyggelse. Till tätorten är det cirka 1,5 mil. Flertalet elever har lång skolväg och kommer till skolan med skolskjuts.

Skoldagens längd styrs av skolskjutsarna och är under måndag till fredag förlagd mellan 8.05 till 14.05. Förskoleklassens elever är i skolan fyra dagar per vecka.

Skolans huvudbyggnad är från 1980-talet, men det finns också byggnader som är betydligt äldre. Viss del av verksamheten finns i lokaler i anslutning till huvudbyggnaden. Förskolan är inrymd i den gamla skollokalen. Denna är nu om och tillbyggd och under inspektionen invigdes en ny förskoleavdelning.

Utemiljön är tilltalande och ger möjlighet till såväl lek som avkoppling. Skolgården innefattar även del av en skog och erbjuder stimulerande miljö för barnen.

Lena skola är ligger utanför tätorten och har inte direkt närhet till något bostadsområde. Merparten av eleverna skjutsas till skolan. I lokalerna finns en förskola som till viss del samverkar med förskoleklassen, grundskolan och skolbarnsomsorgen. Två elever från särskolan vid Vårbergsskolan är inskrivna på fritidshemmet.

Skolan är belägen i en vacker landsbygdsmiljö och har god tillgång till funktionella lokaler. Byggnaderna är uppförda under olika tidsperioder och varierar till sin karaktär. Utemiljön är formad för lek och lärande och skolan har ett eget trädgårdsland. Eleverna i årskurs 6 pekar dock på att de inte alltid kan få utlopp för sin leklust, eftersom vissa av redskapen inte håller för dem.

Skolorna arbetar aktivt för att vara hälsofrämjande skolor och satsar bland annat på detta genom att betona vikten av bra kost och motion.

Genomförandet av inspektionen i Lena Hol rektorsområde

Skolverket sände den 13 juni 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Den 17 och 18 september 2003 inleddes inspektionen i kommunen med intervjuer och samtal med elever, personal, ledningsgrupp bestående av rektorer och förvaltningschef, kommunalråd och kommunchef, utbildningsnämndens presidium samt elevvårdspersonal. Syftet var att presentera informera om kommande inspektion samt att få en första bild av verksamheten. Under dessa två inledande dagar deltog också elever, personal och skolledning från *Lena* och *Hol*.

Inspektionsteamet med ansvar för Lena Hol rektorsområde har bestått av undervisningsrådet Agneta Kristensson samt experten Agneta Tyrén. Besök i *Lena* skola gjordes den 13 oktober 2003. Besök i *Hol* skola gjordes den 8 oktober samt den 4 november 2003.

Denna rapport omfattar förskoleklasserna och grundskolan. Inspektionen av förskolan redovisas i en samlad kommunrapport. Den skriftliga rapporteringen kommer att kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Lena och Hol skolor, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem etc.

I Lena och Hol genomfördes intervjuer med elever, pedagogisk personal och rektorn och ett tiotal lektioner besöktes. Inspektionsteamet var också med eleverna i skolmatsalen.

Rapporten grundar sig även på ett frågeformulär om åtgärdsprogram, vilket skickats till och ifyllts av Lena och Hol skolors rektor och specialpedagog. Skolverket har tidigare, under 2001-2002, gjort en nationell kartläggning av åtgärdsprogram i syfte att studera och analysera förekomsten, användningen och innehållet i åtgärdsprogram. (*"Kartläggning av åtgärdsprogram och särskilt stöd i grundskola"*. Skolverket 2003, Stockholm.) Frågorna i det nu aktuella formuläret är hämtade från kartläggningen. Inspektionsteamet har också tagit del av skolornas åtgärdsprogram.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

Inriktningen mot att arbeta hälsofrämjande präglar *Hols* skola. Det finns en plan som betonar kost och motion samt rutiner som innebär att alla regelbundet aktiveras fysiskt. Det finns också något som benämns EQ-pärmen som skolan använder sig av för att arbeta med värdegrunden. Detta arbete skall syfta till att stärka elevernas känslomässiga utveckling. Det skall också leda till att utveckla förmågan till etiska ställningstaganden, att ta ansvar och utöva inflytande. På skolan arbetar man också med positiv fysisk beröring genom massageövningar.

Hols skola har en plan för elevmedverkan där skolan uttalar en ambition att öka elevinflytandet. Eleverna skall kunna påverka arbetsmetoderna i olika ämnen och terminsplaneringen. Den pedagogiska vardagen skall kontinuerligt utvärderas med hjälp av exempelvis logg- och tankeböcker. Skolan skall också enligt planen medvetet arbeta för att öka elevernas kunskaper om målen i olika ämnen.

Eleverna nämner att det finns både klassråd och elevråd. Frågor som diskuteras och beslutas där är av praktisk karaktär såsom duscharna i omklädningsrummen. Eleverna anser inte att de har möjlighet att påverka undervisningen vare sig till form eller till innehåll. Inte heller menar eleverna att logg- eller tankeböcker används. Eleverna anger också att tonen elever emellan kan vara ganska hård. Svordomar jämte könsord förekommer.

Personalen menar att de försöker få barnen delaktiga genom att vara lyhörda för barnens egna förslag samt att aktiviteter i samband med elevens val utgår från elevernas tankar. Som exempel kan nämnas att redan i förskolan har barnen varit med och utformat sina regler för samvaron. Dessa finns sedan nedskrivna på ett anslag. Barnen känner till innehållet, men kommenterar också att

de inte kan läsa det. I förskoleklassen får barnen möjlighet att själva välja vad de skall göra under tydlig ledning av lärare. Samtidigt uttalar lärare också att elevinflytandet var större förr i tiden och att det nu är svårare att möta eleverna individuellt.

Vid *Lena* skola görs elevernas inflytande möjligt genom att det finns elevråd och i varje klass finns klassråd. Eleverna menar att frågor som tas upp ofta är av praktisk karaktär. De skulle vilja vara med mer och bestämma om såväl innehåll som arbetssätt. Som exempel nämner de att omfattningen av "fritt arbete" skulle kunna öka och att det skulle finnas utrymme för fler tillfällen till val i skolan.

Eleverna betonar att pojkar och flickor behandlas jämlikt samt att det är ett klimat i skolan där det är tillåtet att vara olika. De pekar dock på att de saknar den fadderverksamhet som tidigare läsår inneburit kontakt mellan olika åldrar.

Enligt personalen har skolan en medveten satsning på att öka elevernas sociala kompetens, genom att arbeta med något vad de kallar EQ. Personalen arbetar också med att skapa tillfälle till fysisk beröring genom att eleverna masserar varandra för att såväl uppleva positiv kontakt som att lära sig att visa respekt för varandra.

Eleverna uttrycker en viss oro över att tonen elever emellan kan vara hård, samt att de äldre eleverna inte alltid är goda förebilder. Förhållandet mellan eleverna och de vuxna präglas av en ömsesidig respekt och detta visar sig genom en förtroendefull samtalston, samt att de vuxna genom t.ex. loggböcker håller personlig kontakt med varje elev. Personalen bemödar sig också om att bemöta eleverna individuellt genom att medvetet undvika kollektiva hållningar.

Sammanfattningsvis finner inspektionen att det finns former för inflytande för elever genom elev- och klassråd vid *Lena* och *Hol* rektorsområde. Skolorna har också en särskild plan för detta arbete.

Vid inspektionstillfällena vid *Hol* skola märktes hur eleverna i förskoleklassen hade möjlighet att påverka verksamheten och vara delaktiga i sin skolgång. Vid inspektionstillfället lyfte dock eleverna fram att de inte har möjlighet till inflytande över sin skolvardag. Inspektionsteamet anser att formerna för elevinflytande behöver utvecklas ytterligare.

Verksamheten vid *Lena* skola ger eleverna förutsättningar att utveckla normer, värden och förhållningssätt som ligger väl i linje med de nationella målen i läroplanen. För att ytterligare ta tillvara elevernas vilja till engagemang och delaktighet bör skolan än mer utveckla och utöka elevinflytandet, såväl till form som till innehåll.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Av de 21 elever på *Hol* skola som avslutade årskurs 5 vårterminen 2003 var det 15 som bedömdes ha nått målen i samtliga ämnen. Samma antal elever nådde målen i svenska, engelska och matematik.

På *Lena* skola var det 20 elever som avslutade årskurs 5 vårterminen 2003. Av dessa bedömdes 17 ha nått målen i alla ämnen. Samma antal elever nådde målen i svenska, engelska och matematik.

Som underlag till bedömningarna i svenska, engelska och matematik används de nationella ämnesproven. Det saknas dokumenterad uppföljning av elevernas kunskapsutveckling i övriga ämnen.

Både *Hol* och *Lena* skola rapporterar årligen hur många elever som nått målen i svenska, engelska och matematik i varje årskurs. Dessa resultat är dock svåra att ta ställning till eftersom inspektionsteamet inte tagit del av någon dokumentation av elevernas kunskapsutveckling.

Vid lektionsbesök på *Hol* skola visade barnen god förmåga att delta i aktiviteter där motorik såväl som kognitivt och socialt lärande ingick.

Målen för det femte skolåret är inte kända för eleverna, men rektor betonar att det har varit ett prioriterat arbete att öka medvetenheten om målen i läroplan och kursplan.

Personalen vid *Hol* skola beskriver att de har en ambition att arbeta med att dokumentera elevers lärande på ett tydligt sätt. Detta resulterar i att varje elev har en egen mapp med alster som visar resultat av lärandet. Några rutiner för att denna dokumentation också skulle kunna vara ett underlag för kommande pedagogiskt arbete finns dock inte. När eleven slutar vid skolan i år sex tar han eller hon med sig dokumentationen hem.

Personalen vid *Lena* skola beskriver hur de på olika sätt försöker åskådliggöra målen i kursplanerna, men betoningen på svenska, matematik och engelska är tydlig. Förra året planerade eleverna i årskurs tre upplägget av undervisningen i religionskunskap. En gång i veckan har eleverna egen vald läxa och inom ramen för elevens val finns möjlighet till extra läxhjälp.

På *Lena* skola uttalar personalen också en strävan av att arbeta för ökad förståelse i matematik genom samverkan med andra ämnen. Eleverna menar dock att det inte är tillåtet med en kommunikation mellan elever för att förstärka lärandet.

Vid år 7 byter eleverna skola och då sker ett muntligt överlämnande och i vissa fall kan lärarna skriftligt beskriva elevernas kunskaper. Några rutiner för att systematiskt följa upp hur eleverna klarar sina fortsatta studier har inte redovisats.

Sammanfattningsvis ligger elevernas utveckling och lärande i linje med läroplanens övergripande mål. Uppföljningen av elevernas studieresultat är inriktade på svenska, engelska och matematik. Detta innebär att det finns en risk för att andra ämnen får en mer undanskymd roll än vad som avses i styrdokumenten. Inspektionsteamet finner att såväl *Hol* skola som *Lena* skola har möjlighet att öka måluppfyllelsen, vad gäller kunskapsmålen i svenska, matematik och engelska.

Inspektionsteamet anser också att personalen på *Hol* och *Lena* skola bör reflektera över vad som kan utvecklas i arbetet med att öka kontinuiteten i elevernas

lärande, så att den pedagogiska dokumentationen kommer att ligga till grund för att öka elevernas möjlighet att nå målen.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Det finns en handlingsplan mot kränkande särbehandling i arbetslivet samt en plan för arbetet mot mobbning och kränkande behandling vid *Hol* skola.

Eleverna vid *Hol* skola känner inte till att det finns en plan mot kränkande behandling och mobbning. Om något händer går eleverna, enligt egen utsago, och säger till någon vuxen. Eleverna berättar vid intervjun att det förekommer kränkande behandling och mobbning vid skolan. En förälder bekräftar också att mobbning har förekommit, men att problemet kom till en lösning.

Skolan har en plan för fadderverksamhet som innebär att äldre elever tar hand om de yngre. Detta kan innebära att äldre elever läser sagor för de yngre samt att åldersblandade grupper ägnar sig åt olika aktiviteter. I *Hols* skola har inspektionen också noterat exempel på tydligt arbete med grundpelarna i FN:s barnkonvention.

Vid skolan finns ett enhetsråd och i skolans kvalitetsredovisning uppges att 69 procent av föräldrarna anser att rådet fungerar ganska bra eller bra.

Lena skola arbetar efter en tydlig plan för att motverka kränkande behandling och involverar även föräldrar i arbetet. Det framgår inte i vilken grad planen är utvärderad och reviderad. Eleverna anser att de kan kontakta såväl lärare, skol-sköterska som kurator om det skulle uppstå problem i skolsituationen.

Skolan har en uttalad målsättning att arbeta hälsofrämjande, vilket innebär att man har som mål att den fysiska aktiviteten skall öka. Bland annat sker detta genom att skolan har en allaktivitetsdag där eleverna är med och påverkar innehållet. Det pågår ett målmedvetet arbete att öka kunskapen om vikten av att äta rätt och för att öka trivselen i matsalen.

Skolan har under flera år haft sopsortering och deltagit i ett ständigt projekt kallat "Världens största klassrum". Våren 2001 bestämde sig skolan för att med tema "Kretslopp, vatten, energi och skogen" och anmälde sig till stiftelsen "Håll Sverige rent". Våren 2002 fick skolan "Grön flagg" och miljöcertifikat.

Sammanfattningsvis bedömer inspektionsteamet att arbetet för en god miljö delvis ligger i linje med de nationella kraven. Inspektionsteamet bedömer också att *Lena Hol* rektorsområde skall utvärdera och revidera sin plan mot kränkande behandling och mobbning samt göra den levande och väl känd bland såväl personal, elever som föräldrar.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I *Hols* skola anges att strävan efter att bli tydligare med målen för svenska, engelska och matematik har ökat. Lärarna har lång yrkeserfarenhet, men anger dock att det inte finns rutiner för att informera om kursplanerna.

Lärarna i förskoleklass och årskurs 1 menar att eleverna kan ta ansvar i den lilla gruppen och att det också är viktigt att som lärare vara lyhörd. Tydligt är också det goda samarbete som finns mellan personalen i förskoleklass, årskurs 1 och fritidshem.

Lärarna för den elev som är mottagen i särskolan, men integrerad vid skolan har inte kännedomen om gällande kursplaner.

Matematiksamtal är något som skolan bedriver för att öka elevernas problemlösande förmåga.

För att stimulera eleverna till att läsa arbetar skolan med olika läsprojekt. Ett exempel är att förmå klassen att läsa 100 böcker av ett visst antal författare.

I *Lena* skola beskriver lärarna i förskoleklass och årskurs 1 att de har bestämt sig för att inte tysta ned elever som befinner sig i lekhallen och att de ser att det finns ett värde att på så sätt bejaka elevernas leklust. De betonar också lekens betydelse för lärandet.

Under inspektionen i *Lena* skola lyfter eleverna fram att de får möjligheter att lära sig på olika sätt i skolan. Till viss del förefaller undervisningen vara individanpassad, men elever berättar även att de i vissa stycken kan känna sig understimulerade.

Under inspektionsbesöket arbetar eleverna i storgrupp med att skapa raketer inom ramen för ett tematiskt arbete kring flygets historia. Arbetet präglas av ett laborativt förhållningssätt där eleverna under lekfulla former lär sig genom samarbete, skapande och där de får pröva sina kunskaper. De vuxna delar på ansvaret under ledning av kommunens resurspedagog i NO/teknik och allt sker i ett positivt klimat.

Lena skolas personal lyfter också fram vikten av att satsa på träning av elevernas motoriska utveckling. Regelbundet äger också pedagogisk verksamhet rum i skogen.

Det frågeformulär angående åtgärdsprogram som inspektionen begärde in svar på, visar att av *Hol* skolas 115 elever bedöms ca 25 elever var i behov av stödåtgärder. Dessa 25 elever får någon form av stödinsatser, vilket kan innebära t.ex. anpassade arbetssätt eller specialundervisning. Alla klasser har extra lärarresurs

ett antal timmar i vecka. Resursen används till undervisning i mindre grupper. Grupperna är flexibla och varierar allteftersom elevernas behov ändras. Läraren och rektorn menar att skolans stödåtgärder är tillräckliga för en del elever, men inte för alla. Åtgärdsprogram finns utarbetade för 10 elever. Sammantaget innebär detta att skolan inte erbjuder stödåtgärder i den omfattning som krävs samt att det borde upprättas fler åtgärdsprogram.

Rektorn och den lärare som deltagit i att besvara inspektionens enkät bedömer att åtgärdsprogrammen har ganska stor betydelse för att skapa en god pedagogisk verksamhet. De säger vidare att det inte upprättas åtgärdsprogram för alla elever som behöver särskilt stöd utan istället förs en dialog med föräldrarna på och emellan utvecklingssamtalen. Åtgärdsprogram utarbetas när en elev har stora svårigheter i skolarbetet. De anser att åtgärdsprogram kan vara bra som grund för arbetet, men att undervisningen behöver vara flexibel och ändras ofta. Det upplevs krångligt att allt för ofta gå in och ändra i åtgärdsprogrammet. De åtgärdsprogram som finns uppges vara ett stöd i den pedagogiska verksamheten samt utgöra underlag för utvärderingar och resursfördelning

Vid utarbetande av åtgärdsprogrammen för skolans personal en dialog med föräldrarna och eleven. De flesta åtgärdsprogrammen föregås av en pedagogisk kartläggning, denna kan bygga på tester, nationella prov och observationer av eleven.

Vid inspektionen granskades 7 av de åtgärdsprogram som för närvarande finns på Hols skola. Av denna granskning samt enligt uppgift från lärare och rektorn konstateras att problembeskrivningarna oftast berör matematik, läs- och skrivfärdigheter.

De vanligaste åtgärderna är antingen anpassning av arbetssätten, att byta läromedel, särskild färdighetsträning och placering i liten grupp. I merparten av åtgärdsprogrammen beskrivs elevens individuella problematik, skolans sätt att organisera arbetet samt samordningen mellan den reguljära undervisningen.

Det framgår tydligt vad som skall utvecklas, på vilket sätt detta skall ske och vem som är ansvarig för att uppgifterna utförs. Beskrivningarna av elevens svårigheter och starka sidor är inte lika tydliga. Målen med insatserna är inte heller tydliga. Däremot följs åtgärdsprogrammen upp och revideras regelbundet.

Det frågeformulär angående åtgärdsprogram som inspektionen begärde in svar på, visar att av Lena skolas 133 elever bedöms 19 var i behov av särskilda stödåtgärder. Av dessa får 13-14 elever stödåtgärder och för 12 elever finns åtgärdsprogram upprättade. Detta innebär att skolan inte erbjuder stödåtgärder i den omfattning som krävs samt att det borde upprättas åtgärdsprogram i större omfattning. Lärare och rektorn menar att skolans stödåtgärder är tillräckliga för en del elever, men inte för alla.

Rektorn och den lärare som deltagit i att besvara inspektionens enkät bedömer att åtgärdsprogrammen har mycket stor betydelse för en god pedagogisk verksamhet. De anser att det är bra att åtgärdsprogrammen tas fram gemensamt av skolan, eleven och föräldrarna. Programmen tydliggör vad som överenskomits dem emellan. Dessutom utgör åtgärdsprogrammen underlag för fördelning av resurser.

Åtgärdsprogrammen föregås av en pedagogisk kartläggning, denna kan bygga på tester, nationella prov och i viss mån observationer av eleven eller interaktionen i klassrummet.

Vid inspektionen granskades de 12 åtgärdsprogram som för närvarande finns på Lena skola. Av denna granskning konstateras att problembeskrivningarna oftast berör läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter samt svårigheter att nå kunskapsmålen.

De vanligaste åtgärderna är antingen anpassning av arbetssätten, att byta läromedel eller förändringar av grupp sammansättningen. Elevens individuella problematik står för det mesta i fokus.

De flesta åtgärdsprogrammen innehåller tydliga problembeskrivningar och belyser elevens positiva sidor. Det framgår vad som skall utvecklas, vad som skall uppnås och på vilket sätt detta skall ske. Det är för det mesta tydligt vem som ansvarar för de olika insatserna och att föräldrarna tagit del av åtgärdsprogrammet. Däremot verkar det inte som att alla åtgärdsprogram följs upp och revideras regelbundet.

Enligt enkäten som inspektionen delade ut till skolorna genomförs utvecklingssamtal för alla elever regelbundet både i *Hol* och i *Lena* skola. För det mesta dokumenteras samtalen och följs upp vid senare tillfälle. I de fall det upprättas åtgärdsprogram för eleven tas detta så gott som alltid upp vid utvecklingssamtal.

Sammanfattningsvis verkar personalen ha god uppfattning om uppdraget samt förmåga att också pröva olika vägar för att nå målen.

Det finns rutiner, utrednings- och analysförfarande för att åtgärda och identifiera behov av stöd. Särskilt stöd ges till en stor andel av de elever som skolans personal bedömer vara i behov av särskilt stöd. Det framkommer dock att stödåtgärderna inte alltid är tillräckliga för alla elever. Inspektionsteamet anser också att åtgärdsprogram inte utarbetas för alla elever som har rätt till ett sådant.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

I *Lena Hol* rektorsområde arbetar rektorn också med ett kommunalt ansvar för datoranvändning och s.k. "Itis-frågor". Till sin hjälp har han vid Hol skola en lärare som till 25 procent arbetar med skolledningsuppdrag. Rektorn har en klart uttalad ledningsdeklaration. I den uttrycker han att han vill:

"Stimulera till en verksamhet där omsorg, lärande och fostran bildar en helhet. Skapa de bästa förutsättningar för ett aktivt och gott samarbete mellan hemmet och verksamheten.

Arbeta för att barn och vuxna respekterar varandra, är lyhörda och tillvaratar var och ens värde. Varje människa behöver bli sedd och uppskattad för den man är.

Uppmuntra och inspirera till skolutveckling, där största möjliga kvalitet uppnås.

Utveckla ett klimat där vi tillåter varandra att lyckas och misslyckas, där vi stöttar och uppmuntrar varandra och där vi känner lojalitet med verksamheten."

Rektor är väl förtrogen med verksamheterna, men enligt personalen vid *Hol* skola vet man inte alltid var han är. Vid *Lena* skola menar såväl personal som elever att man lätt kan komma i kontakt med rektorn.

Skolorna har ingen enhetligt formulerad arbetsplan, utan arbetar med att de delar i kvalitetsredovisningen som pekar på behov av förändringar utgör ledstjärnor för arbetet. Kring olika områden formuleras sedan planer, t.ex. "Plan för elevmedverkan" När det gäller arbetet med kvalitetsredovisning menar rektorn att det börjar komma igång en ökad förståelse för vikten av detta arbete.

Personalen vid *Hol* skola lyfter i samtal fram fördelen med den lilla skolan samt att man under lång tid har varit van vid att inte ha någon rektor på skolan. Dessutom pekar man på att det finns en anda för att underlätta arbetet genom vad man kallar "Hol-lösningar".

Lena skola har under de senaste åren haft fyra olika rektorer och detta kan till viss del ha lett till en kultur av självständighet, men också en väl sammansvetsad personalgrupp. Nuvarande rektor var tidigare lärare på skolan och arbetar nu till ca 50 % som rektor vid *Lena* skola och resterande 50 som rektor vid *Hol* skola.

Rektorn håller gemensamma arbetsplatsträffar med personal från båda verksamheterna och försöker också samordna visst lokalt arbete. Kvalitetsredovisning är enligt personalen på väg att bli ett levande verktyg för att förbättra verksamheten. Som åtgärder för att öka måluppfyllelsen nämns bl. a.

- presentera målen bättre och tydligare på föräldramöten,
- integrera teoretiska ämnen som matematik med slöjd och teknik,
- lyfta fram kommunens förväntansdokument ytterligare.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektionsteamet att det finns en ambition när det gäller att formulera olika planer för arbetet, men att dessa inte alltid har genomslag ut i verksamheten. Inspektionsteamet konstaterar också att det inte finns någon gällande lokal arbetsplan som uppfyller författningarnas krav. Inspektionsteamet bedömer att arbetet med uppföljning, utvärdering och kvalitetsredovisningen bör utvecklas för att i högre utsträckning leda till analyser av verksamheten och förslag på förbättringsområden.

Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

En av eleverna vid *Lena Hol* rektorsområde är placerad i den särskilda undervisningsgruppen "Heldagsskolan Johannedal". Lena Hol skolans elever går till övervägande delen över till Gullhögsskolan efter årskurs 6. Då erbjuds undervisning i franska, tyska, eller spanska.

Eleverna vid såväl Lena som Hol skola har tillgång till elevens val. Vid *Lena* skola var inspektörerna med vid ett undervisningstillfälle då eleverna fick möjlighet att sy medeltidskläder som de har inspirerats av vid ett tidigare besök på Varbergs fästning. I *Hol* skola förläggs elevens val koncentrerat och utvärderas och förändras efter elevernas synpunkter.

Sammanfattningsvis ges eleverna vid Lena Hol rektorsområde möjligheter till individuella val enligt författningarna. För eleverna är det viktigt att rektorsområdet kontinuerligt reviderar och förändrar innehållet i elevens val.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Enligt Skolverkets statistik för läsåret 2002/03 var lärartätheten vid *Hols* skola 6,7 och vid *Lena* skola 6,6 lärare per 100 elever. Samma läsår var riksgenomsnittet 7,9 lärare per 100 elever och genomsnittet bland andra mindre kommuner var det samma.

Rektorsområdets princip för att fördela personella resurser innebär att den största satsningen sker i de lägre åldrarna och att satsningen ligger i årskurs 1. Övriga resurser fördelas efter principen mest behov får mest resurser.

Underlaget för resursfördelningen bygger på resultatet som presenteras i kvalitetsredovisningen, uppgifter från pedagogisk personal, protokoll från elevvårdskonferens och storlek på klasser. Tilldelningen sker sedan genom diskussion i arbetslagen och samråd förs mellan samtliga pedagoger, specialpedagog och rektor. *Lena* skola utnyttjar personalens intressen och spetskompetens, för att genom detta skapa stimulerande undervisningssituationer.

Resursfördelningen inom rektorsområdet följs upp kontinuerligt. Under läsåret genomförs uppföljningar av att resurserna är rätt fördelade. Det är brukligt att göra tillfälliga omfördelningar om uppföljningen visar att det behövs.

Enligt rektorn är resurserna knappa och det är svårt att prioritera. En tillgång som rektor betonar är personalens stora erfarenhet samt att de har en god förmåga att samarbeta. En av lärarna är nu under utbildning inom det utbildningsprojekt som kallas "SÄL" och kommer på så vis att få sin lärarbehörighet.

Personalen vid *Lena Hol* rektorsområde är nöjda med den kompetensutveckling som hittills ägt rum och de lyfter fram att såväl stöd finansierat från EU:s strukturfonder som medel från Skolverket inom utvecklingsdialogen har möjliggjort bra kompetensutveckling. Rektorsområdet har rutin för att såväl efterhöra enskilda lärares behov som att analysera vad hela verksamheten skulle behöva.

Därefter jämkas detta ihop för att få bästa effekt av satsningen på kompetensutveckling.

Lena Hol rektorsområde har ändamålsenliga lokaler, men vid tillfället för inspektionen fungerade inte datorerna. Eleverna menar att datorerna används sällan och att det enbart är elever i årskurs 4 till 6 som har e-mailadress. Läromedel, pedagogiska materiel, och annan utrustning förefaller vara adekvata.

Sammanfattningsvis är lärartätheten låg i jämförelse med riksgenomsnittet. I övrigt kan inspektionsteamet konstatera att Lena Hols rektorsområde har goda förutsättningar vad gäller utbildad och erfaren personal. Det finns dessutom strukturer för hur resurserna skall fördelas. Inspektionsteamet anser att båda skolorna behöver förbättra och öka datoranvändningen, så att eleverna får möjlighet till såväl kommunikation som lärande med hjälp av datorer.

Sammanfattande bedömning

Den pedagogiska verksamheten vid Lena Hols rektorsområde ligger i linje med de nationella bestämmelserna för grundskolan. Rektorsområdet har ambition och förutsättningar att främja elevernas lärande.

Det finns former för inflytande för elever genom elev- och klassråd vid Lena och Hol skola. Verksamheten ger i vissa delar eleverna förutsättningar att utveckla normer, värden och förhållningssätt som ligger i linje med de nationella målen i läroplanen.

Elevernas utveckling och lärande ligger i linje med läroplanens övergripande mål. Och inspektionsteamet bedömer att arbetet för en god miljö delvis ligger i linje med de nationella kraven. Personalen verkar ha god uppfattning om skolans uppdrag och en förmåga att också pröva olika vägar för att nå målen.

Inspektionsteamet konstaterar att det finns en ambition när det gäller att formulera olika planer för arbetet. Eleverna ges möjligheter till individuella val enligt författningarna.

Inspektionsteamet konstatera vidare att Lena Hols rektorsområde har goda förutsättningar vad gäller utbildad och erfaren personal. Det finns dessutom strukturer för hur resurserna skall fördelas.

Inspektionsteamet anser att det finns utrymme för att förbättra måluppfyllelsen genom att

- öka elevernas inflytande i det dagliga arbetet såväl till form som till innehåll,
- utveckla rutiner för att bättre och i samtliga ämnen kunna följa elevernas utveckling och lärande,
- utveckla arbetet med kvalitetsredovisningen för att granska och förbättra verksamhetens kvalitet,
- öka användningen av datorer i undervisningen.

Inspektionsteamet anser vidare att huvudmannen

- skall revidera och utvärdera handlingsplanen mot mobbning och kränkande behandling,
- skall skapa bättre rutiner för arbetet med åtgärdsprogram,
- skall tillse att alla elever som bedöms behöva stödåtgärder får detta,
- skall ta fram lokal arbetsplan eller motsvarande dokument.

Datum	Ort
2004-01-30	Göteborg

Agneta Kristensson

Agneta Tyrén